

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
CLASILA IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE POSOPNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Narodna: za Zdravne druze (Zven Chica-
go) in Kanada \$5.00 na leto, \$2.50 na pol
leta, \$1.50 na tretji leta; za Chicago in Clervo
\$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za in-
termedije \$5.00.

Subscription rates for the United States
(except Chicago) and Canada \$5.00 per year,
Chicago and Clervo \$7.50 per year, foreign
members \$10.00 per year.

One dollar per copy. - Reprint of an
article. - Advertising rates on agreement. - Manu-
script will not be returned.

Member of the Federated Press.
PROSVETA
2657-58 St. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

138

Datum v objavi, na primer (March 21,
1933), poleg valnega imena na naslovu po-
moči, da vam je s tem datumom poteka
narodna. Ponovite jo pravočasno, da se
vam list ne uveljavi.

Domač drobiž

Adamič v Chicagu

Chicago. — Pisatelj Louis A-
damič bo danes (petek) popoldne
predaval v hotelu Surf na sever-
ni strani mesta. To predavanje
so mu aranžirali direktorji čika-
škega učiteljskega in njegovi
poslušalci bodo večinoma dijaki.
Adamič bo govoril o svojem obiš-
ku Jugoslavije.

Novi grobovi

Pittsburgh, Pa. — Tu je umrla
Ana Kostelec, stara 46 let in
rojena v Moon Runu, Pa. Po-
kojnica je bila sestra dr. F. J.
Archa, znanega zdravnika. Zapa-
šča moža, tri odrasle otroke,
mater, dve sestrini in tri brate.

Cleveland. — Umrli je Anton
Vidmar, samec. Drugi podatki
o njem še niso znani.

Chisholm, Minn. — Tu je um-
rla Teresija Drobnik, roj. Lah,
stara 52 let in doma iz Bašteča
pri Velikih Laščah. Zapušča moža
in šest odraslih otrok.

Koza ga pognala v — zapor

New York. — V očeh huma-
nistične Brooklyn Edison kom-
panije je kazanje kože pred
njeno tovarno v zasmeh družbe
in kože same že preveč nečlove-
sko. To posebno, če je koza
okinčana z "neameriškim" na-
pisom ter privezana na traku,
da se revica ne more ganiti.

In ker se je vse to godilo
pred volitvami za zastopnike
kompanijske unije, se je družba
obrnila na organizacijo za var-
stvo živali, ki je dala aretirati
mučilec kože in tajnika Broth-
erhood of Utility Employees u-
nije Gordona Mitchella.

Mitchell je okinčal kožo z na-
pisom: "Edisonovi delavci, ne
bodite backi! Glasujte proti
kompanijski uniji." Koza je po-
sadih na traku in organiziral
parado pred tovarno te družbe na
predvečer kompanijskih volit-
ev. Ker mu družba ni mogla
drugeče do živga, so njeni
brihtni odvetniki Mitchella iz-
ročili policiji s pomočjo orga-
nizacije, ki se bolj zanima za
živali ko ljudji.

Poborniki obstrelili dva stav-
karja

Cleveland. — Pred tovarno
Cleveland Worsted Mills Co.,
kjer je stavka že četrty teden,
sta bila obstreljena dva piketa,
John Hejmej in William Zivney.
Na stavkarje je streljal Paul
Squires, eden izmed profesional-
nih stavkolomcev, katere je
družba najela skozi detektivsko
in špijsko agencijo Corpora-
tion Securities Bureau. Bil je
aretiran. Stavkarje razganja
tudi policija s plinskimi bomba-
mi in kolkci.

Ribski profitarji pritisnjeni za
\$14,553

San Francisco. — Ribiška
tvrdka Mayer & Young, ki je bi-
la pred par tedni obtožena peo-
naže, se je s posredovanjem de-
lavskega departmeta pobotala
s 500 delavci, katere je naje-
mala za tovarnarje in druge ri-
bolske tvrdke ter jih odirala
pri prodaji opreme. Delavci so
jo tožili za \$28,000, pobotala se
je pa za \$14,553.

Kdor je hotel dobiti delo ali
ostati na delu, je sleherni dela-
vec moral kupovati in drago
plačevati potrebščine od Mayer
& Young tvrdke, kar pomeni, da
je bila v zvezi z ostalimi ribi-
škimi profitarji Alaska Packers
asociacije, ki je naznanila, da
bo zanprej najemala delavce le
v Alaski.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

O poneverbi, banki in koncertih

Cleveland, O. — Preiskava o
nepoštenem ravnanju z bolni-
škimi nakaznicami glavnega taj-
nika Slovenske dobrodelne zve-
ze, Primoža Kogoj, se je neka-
ko zaključila. Pravijo, da ne
marajo več s preiskavo naprej,
ker so bolniške listine ali nakaz-
nice uničene. Kdo jih je uničil
in zakaj, o tem merodajni fak-
torji molče. Bo pa članstvo ma-
lo bolj glasno odgovorilo.

Kot sem čital v zapisniku gl.
odbora SDZ, so končno pronašli,
da znaša celoten primankljaj
vsoto \$4,369. In naznanjeno je
tudi bilo, da je vse povrnjeno
na ta način, da je Kogoj privo-
lil v knjižnice svojega posestva
na SDZ, nekaj pa je plačal v
gotovini. Kdo je dal gl. odbor
ru pravico, da se je na ta način
pobotal z njim brez sodnijskega
postopanja? On je brez svoje
lastne potrebe na tak grd način
kradel članski denar, denar čla-
nov in članic, ki so ga težko
spravili skupaj.

Večina članstva je komaj ri-
nila naprej in plačevala svoje
mesečne prispevke, da si je o-
hranila zavarovanje v organiza-
ciji. Gl. odbor pa tako brez-
skrbno razmetava denar in daje
potuho nepoštenemu ravnanju.
Poglejmo prejšnji gl. odbor
SDZ, kako je brez vednosti čla-
nstva posodil cerkvi Sv. Vida
vsoto \$125,000.00! In še pred
5 ali 6 meseci je bilo poročano,
da je na tem posojilu zaostalo
samo na obrestih čez \$8,000.00!
Koliko pa je danes?

Drugo. Ali je bilo v soglas-
ju s pravili, da imamo sedaj za-
mrznjen denar na slovenski
banki na North American Trust
Co.? Ta vsota znaša čez \$78,-
000.00! In koliko bomo dobili
od te vsote kdaj ven? Torej je
bil ta denar vložen na mrtvo
točko. Nad \$225,000.00! In
kje so obrestni od tega denarja??
Člani in članice, kam jadramo?

In spet nastane vprašanje,
kaj bi gotovi časnikarji in dru-
gi clevelandski faktorji rekli,
če se bi kaj takega pripetilo pri
SSPZ ali pa še posebno pri SN-
PJ? Še ko niso mogli dokazati
nikakih nerednosti pri prvi ne
drugi organizaciji, so vedno ra-
di metali blato nanje in njih gl.
odbornike. Pa kam je sedaj
padlo tisto blato? Omenjeni or-
ganizaciji, posebno SNPJ, sta
ostali še do danes neomadeže-
vani. Članstvo SNPJ je lahko
ponosno na svojo organizacijo.
Zivela naša vrla SNPJ!

Končno je prispela zaželjena
pomlad. Vreme je krasno. Pri-
reditve se vrste ena za drugo;
jih je več ko preveč. V nedeljo
15. aprila se je vršil pomladanski
skl. koncert zbora Delavci, ki je
odsek soc. kluba št. 28. Gosto-
val je zbor Zarja, odsek kluba
št. 27. Program je bil uspešen
in občinstvo je bilo zadovoljno
z njim. Eno dejanka "Nova
igra" je bila izvrstno uprizorje-
na. Udeležba pri programu ni
bila velika, večja pa je bila zve-
čer na plesu. Veselja je bilo
dovolj za vse. K temu so mno-
go pripomogli Zarjani in Soča-
ni, ki so peli ko škranjčki.

Pevski zbor Soča bo imel svoj
pomladanski koncert dne 29.
aprila v SND na Holmes ave.
Pričetek ob 7.30 zvečer. Poleg
koncerta bo uprizorjena igra.
Po programu bo ples in prosta
zabava. Sočani radi prihajajo
na naše prireditve, zato je naša
dolžnost, da jim poset vrnemo
in jim pomagamo k uspehu.

Med rojaki kosi smrti nepre-
nehoma. Ali so nesreče ali pa

bolezni. Največ smrti je med
sredjeletnimi. Veliko je operaci-
cij, posebno med mladino, na
slepiču.

Gibanje za otvoritev zaprte
slovenske banke je še vedno na
mrtvi točki. Sedaj pošiljajo
pisma vlagateljem, da se podpi-
šejo za reorganiziranje nove
banke in za razdelitev starih
vlog na dva dela, na 20% in
80%. In ako bo dovolj podpi-
sov za reorganiziranje, se bodo
pričele prodajati delnice po \$25
za novo banko. In potem kaj?
Bingo! Ze spet sili staro vod-
stvo v ospredje!

Anton Jankovich, 147.

Razne lokalne vesti

Sharon-Farrell, Pa. — V mo-
jem zadnjem dopisu sem ome-
nil, da se v kratkem spet ogla-
sim v dnevniku Prosveta. Tu
sem!

Dopisnik iz naše naselbine iz-
raža mnenje v Prosveti glede
naročnine, naj se bi plačevala
društvenim tajnikom ali pa dru-
štvenim zastopnikom. Če plače
prvemu ali drugemu, dobi list
80%, če sami pošljete naročni-
no direktno, dobi 100% in če
plačate naročnino potovalnim
zastopnikom, dobi list samo
50%. Oni, ki sami pošljajo na-
ročnino, bi radi pomagali listu,
da bi spet izhajal šestkrat na
teden.

Koncert pevskega zbora Slave-
vec, ki se bo vršil dne 28. aprila,
bo v resnici nekaj posebnega.
Enajst različnih pevskih
zborov bo sodelovalo na tem
koncertu, kar se pri nas gotovo
še ni zgodilo. Kdor bo prišel
na ta koncert, mu resnično ne
bo žal. Oni, ki bodo ostali doma,
če bodo, bodo veliko zamu-
dili — resnični užitek in na ko-
še veselih momentov. Zato ste
uljudno vabljeni vsi, ki le mo-
rete, da se tega koncerta udele-
žite v velikem številu. Pridite
od blizu in daleč. Vse okoliške
naselbine sodelujejo z nami v
tem, da ne bodo priredile ome-
njene dne svojih zabav. Tako
boste vi imeli lepo priliko, da
se udeležite Slavčevega velike-
ga koncerta.

Ne pozabite, da koncert se
prične točno ob 8. zvečer. Ker
bo program obširen, zato se mo-
ra pričeti pravčasno, tako da
bo ostalo še nekaj časa za ples
in prosto zabavo. Iskreno se
zahvaljujemo vsem, ki so že pri-
spevali za koncert in vsem onim,
ki so obljubili, da bodo, tako tu-
di vsem, ki bodo sodelovali in
pomagali pri koncertu.

Naj omenim, da bo to drugi
Slavčev koncert. Prvi se je vr-
šil 28. jan. 1933 pod vodstvom
profesorja Frank Becayja. Drugi
bo 28. aprila letos pod vodstvom
profesorja Belavicha. Ker naš
zbor rad sodeluje na drugih
koncertih, zato bo na njegovem
koncertu gostovalo tako veliko
število zborov. Občinstvo naj se
požuri, da bo v dvorani pred 8. uro zvečer. Na
svidenje 28. aprila!

Dne 7. aprila smo posetili
slavje 30 letnice SNPJ in 7 let-
nice društva Golden Eagles
SNPJ v Girardu, O. Prav pri-
jetno je bilo tam in program je
bil dober. Uprizorjena je bila
komedija, ki je občinstvo zado-
voljila. To je bila znana kome-
dija "Moč uniforme," ki so jo
izvajali clevelandski igralci. Na-
zvoč je bil tudi Vincent Calkar
iz Chicaga, gl. predsednik SN-
PJ, ki je bil glavni govornik.
Sledila je splošna zabava in
ples. Rojaku Nagodi se je po-

srečilo, da je vnovčil mlado
jagnje, ki ga je odnesel domov
rojak Lužar. Udeležba je bila
obilna in postrežba izborna. Se-
šel sem se z mojimi sosedi iz
stare domovine in pokramljali
smo o tem in onem. Veselja je
bilo obilo in razpoloženje ime-
nitno. Le tako naprej!
A. Valentinič, 262.

Prvomajska proslava v Clevelandu

Cleveland, O. — Soc. stranka
v Clevelandu priredi prvomaj-
sko proslavo v torek, 1. maja, v
Metal Trade dvorani (Moose
Hall), 1001 Walnut ave. Pri-
četek ob 8. zvečer.

Govorniki bodo sledeči: rev.
Herman Hahn, briljantni govornik
na radio iz Buffalo, N. Y.,
po prepričanju socialist; A. Ka-
tovsky, International Ladies'
Garments Union; J. Landis,
American Federation of Teachers
in J. Olchen, Metal Trades
Council.

Mladinska liga priredi maso-
no recitacijo "Stop."

Obenem nastopijo štirje pev-
ski zbori: Soc. pev. zbor "Zar-
ja", češki "Vojan", neruški in
židovski "Workmen's Circle".
Za letošnjo majsko proslavo so
se zavzele tudi razne unije, ki
pridno sodelujejo s socialistično
stranko. Vsi tega se pričakuje
velika udeležba.

Prvi maj 1934 predstavlja ame-
riškimi delavcem povis ka-
ršnega niso še nikoli prej slišali.
To je: delavska borba
proti fašizmu in reakciji, ki ho-
če še bolj zaslužiti in podjar-
miti delavski razred. V več de-
želah, kjer je bilo delavstvo
močno, sedaj leži poteptano, ra-
di nezadostne solidarnosti, pod
fašistično peto. To naj vzpodbu-
ja ameriške delavce, da se
združijo v večjo skupino kakor
kdaj prej, da pokažejo svojo so-
lidarnost in moč. Oni morajo
napraviti vse kar je v njih mo-
či, da preprečijo fašizem v tej
deželi. Oni morajo dati novo u-
panje našim bratom v deželah,
kjer delavske mase pod brutal-
no fašistično peto zdihujejo in
nimajo prilike, da se organizi-
rajo, da bi izrazile svoj prvomaj-
ski delavski duh, ki še vedno
gori v njih srcih!

Zato apeliramo na vse zaved-
ne delavce, da se udeležijo prvomaj-
ske proslave, da s tem poka-
žemo, da smo pripravljeni braniti
svoje pravice. Vstopnina je
prosta.

Na svidenje Prvega maja!
John Krebel.

O Adamičevem predavanju

Detroit, Mich. — V nedeljo,
dne 15. aprila, je imela sloven-
ska kolonija v Detroitu v svoji
sredi odličnega gosta, Louis A-
damiča, avtorja treh knjig in
mnogih novel, esejev in črtic.
Ker je bil S. D. D. oddan, je od-
bor najel v ta namen dvorano
Slavulj, ki pa še zdaleka ne od-
govarja sličnim namenom. Dvo-
rana je bila že ob 7.30 natrpa-
na, toda vedno so še prihajale
nove grupe ljudi, in ko se je
pojavi govornik, so ga sprejeli
z navdušenim aplavzom.

Adamič je simpatična osebnost,
prikupljive zunanosti in
inteligentnega obraza — skrat-
ka: naše gore list. Stevilno
avdienco si je na mah osvojil.
V uvodu svojega govora nam je
podal izerpeke svoje biografije,
ki je nenavadno pestra in zani-
miva. Iz bogate zakladnice živ-
ljenskih izkušenj je nedvomno
črpal inspiracije za svoja učink-
ovita literarna dela. Glavni
del govora je pa seveda posve-
til Jugoslaviji, njenemu ljud-
stvu in ekonomskim razmeram.
Kakor Cankar tako tudi Ada-

—Federated Pictures.

Laurence Todd, časnikarski
pisec, ki v Washingtonu poroča
za sovjetsko novinarsko agencijo
Tass, o katerem je dr. Wirt
pričal, da je on rekel, da je
Roosevelt "samo Kerenski."

mič ljubi deželo, kjer se je ro-
dil — deželo siromašnega, toda
poštenega, ponosnega in vztraj-
nega ljudstva, deželo naravnih
bogastev, romantike, tradicije,
zgodovine in ostrih kontrastov.
Ne ljubi pa krivične ekonomske
in socialne uredbe dežele ter
njenih parazitov, ki na račun
ljudstva grade palače in se vo-
zijo v limuzinah. Dalje ne ljubi
režima, ki s svojim krvavim
škornjem tišči narod ob tla in
mu odreja vsako pravico svo-
bodnega izražanja. On vidi v
Jugoslaviji in Evropi sploh v
bližnji bodočnosti močnega so-
cialni preobrat na levo.

Povdarjal je, da so evropske
diktature posledica bojarni pred
revolucijo. V politiki je Ada-
mič levičarsko orientiran. Do
sovjetske Rusije goji tople sim-
patije. V njej vidi simbol nove
civilizacije in bodočo zaščitnico
slovenskih narodov. Ameriko
smatra za čudovito deželo, ki jo
je pa treba šele odkriti in študi-
irati. Eksistenca raznih For-
dov in Morganov na eni in na-
pa s ubogih in ponižanih na dru-
gi strani je problem, ki čaka re-
šitve. V ta problem naj pa po-
sežejo tudi jugoslovanski pri-
sljenci, ki so kot graditelji Ame-
rike do tega v polni meri upra-
vičeni.

Adamič je napravil s svojimi
stvarnimi izjavami najugod-
nejši vtis na avdienco. Po pre-
davanju se je razvila domača
zabava, katere se je udeležil tu-
di Adamič. Upamo, da se je
med nami izbornu počutil.

Frank Česen.

Odhodnica

Lorain, O. — V soboto, dne 21.
aprila, bo poslovilni večer, ki ga
aranžirajo prijatelji našemu
leumornemu kulturnemu vodji
Louis Semetu. Vabljeni so vsi
pevci in podporni člani pev-
društva "Naš Dom", da se še
enkrat razveselimo v družbi mr.
Semeta. Nastopil bo še enkrat
zbor, in razne druge točke so na
programu. Zabava se vrši v
veliki dvorani Slovenskega na-
rodnega doma.

Publicijski odbor.

Stavka razvažalcev kruha
Detroit. — Pri Gordon Bak-
ing kompaniji so na stavki četrty
teden vsi razvažalci kruha.
Stavka je učinkovita. Voz-
niki so se organizirali v novi
uniji ADF. Zastavkali so proti
diskriminaciji in dolgemu de-
lovniku.

Ali ste že naročili Prosveto ali
Mladinski list svojemu prijatelju
ali sorodniku v domovino?
To je edini dar trajne vrednosti,
ki ga za mal denar lahko pošlje-
te svojcem v domovino.

Aviotaksijski izveščaji
organizirani

Radi poloma stavke na avio-
tri uradnike, vključno s
sednika, in sklenili, da
družijo federacijo. Bo
komunistom

New York. — Vsi
zadnje stavke po krivdi
rih voditeljev nove uni-
munistov so se aviotaksijski
voški spravili na čišče
reorganiziranje nove uni-
zatožno klop so postavili
sednika Samuela Ornerja
nizatorja J. Gilberta
eksekutiv E. Cantorja
tri odstavi. Sklenili
da priklopijo novo uni-
riški delavski federaciji.

Glavni krivci za polom
splošne stavke so kom-
pravijo izveščaji, ki so de-
svojo stran Ornerja, Gilberta
Cantorja ter s svojimi
diktirali stavkovno takti-
je prinesla poraz. Glavni
v tej stavki je bila unija
ju Manhattan, ki je raz-
splošno stavko brez vednosti
privoljenja ostalih treh
nih unij. Te so se odvra-
teresu solidarnosti, dala
voditelji in unijski sva-
bili proti njej, ker so
smatrali za zgrešeno.
Članstvo ni bilo vprašano
če stavko ali ne.

Osnovni unijski od-
spoznal vse tri obtožbe
ve in jih odstavil. Ob-
njih kalejdoskopično po-
v zvezi s pogajanjimi in
stavke. Oklicali so na
splošno stavko, takoj nato
sklenili kolektivno po-
manjšimi avtotaksnimi
mi. Pri pogajanjih pred
novim odborom so pri-
nekakšen sporazum in
znej, ko je bil predlo-
stvu, pobijali. Zadnje
ke, ko je bil polom vide-
njim, so pa moleovali
korumpiranih tamenito-
jim pomagajo rešiti, kar
šiti da.

Komunisti so bili glavni
rali vseh teh manevrov.
je šlo v prvi vrsti, da di-
tirajo socialiste, ki so
vodstvu prve stavke in
pripomogli do organizir-
nije. Zdi pa so se vse
krajne unije avtnih iz-
tudi manhattanska, nad
so imeli največ vpliva,
proti njim in jim povedi
drže roke proč. "Komuni-
manevrov nam je dovolj
vijo izveščaji.

Za rehabilitacijo unije
zadnje dni vršilo več shod-
katerih so bili glavni go-
vodilni socialisti. Kakor
dobe čarter od ADF, se
lote dela za tesnejšo spo-
ojanje vseh štirih uni-
nih unij. Z zadnjim go-
izveščkov so družbe upa-
je konec unionizma med
ci; ta razvoj in nova dete-
cija izveščkov, da si za-
nija na solidnejši podla-
jih je zaskrblena.

Hitler ne more ustaviti
propagande

New York. — Praki
varec New York Timesa
da je edina točka v Evropi
preveja optimizem, nemški
Prage, ki je središče anti-
ske propagande. Nad v-
vropo leži Hitlerjev
nemški socialisti v Pra-
revajo nade, da bo v Ne-
prišlo prejko do preobrata
svet pričakuje.

V tem se lahko motijo.
ročevalec pravi, da ubegli
ški socialisti pošiljajo
količine antihitlerске propa-
de v Nemčijo. Tednik
Vorwaertsa tiskajo v ene-
lijonu izvodih v miniatu-
mi v velikosti do 25,000
Poleg tega romajo v Ne-
tudi velike zaloge pamfletov
na skrivaj krožijo iz rok
ke, dokler niso popolnoma
rabljeni.

Policija razbila pohod
naselbin

Scranton, Pa. — Pri
pohodu brezposelnih v
dveh tednih niso demona-
imeli toliko sreče, ker ja-
razgnala policija. Demona-
rali so pred mestno hišo
hitevali dela ali zadostne
re. Dali so jim s kolkci
vah.

—Federated Pictures.

Shod rudarjev v Uniontownu, Pa., dne 2. aprila, kjer so kompanijski najeteži streljali na zborovalce.

M. Kranjec:

ŠALJIVEC

Prihajal je na svoj poseben način kot prihaja med svoje vsakdanje prijatelje. To ni bila samozavest, ki jo je imel gospodar za mizo, in ki je onega nekam zviška gledal; to je bila veselost, s katero je hotel povedati: danes smo prijatelji, a jutri boste vi gospoda, jaz pa kmet. Voščil je vsem dober večer, gospodarju posebej za god — tisti stari nagovor, ki se vleče vsa leta naprej neizpremenjen. Nato pa je stopil k učitelju, česar niso mogli ne nihče pričakovali, mu stisnil roko in dejal:

"Na, gospod Müller, dolgo se že nisva videla."
"Dolgo? — Komaj teden dni —"
"To je vendar dolgo. V četrtek smo vas pričakovali."

Potem je stisnil tudi nam drugim roko in z vsakim spregovoril po dva stavka in naposled sedel med mlado učiteljico in organista, tako da je bil meni nasproti.

"No, gospodična," je rekel sosed. "Nekam slabo ste razpoloženi. Kadar pa jaz kam grem, vzamem s seboj samo dobro voljo. Vse drugo pustim doma."

"Vsi ne moremo biti dobre volje," se je opravičila. Zganil je spodnjo ustnico kot bi se hotel zasmejati. Pa se je samo sklonil k njej in ji nekaj posepnil na uho. Ona je pobesila glavo in zardela. Nato je začel nenadoma pripovedovati o neki drugi učiteljici, ki se misli poročiti s kmečkim fantom, o čemer so pri nas veliko govorili.

"Saj nič ne rečem, da vzame kmečkega fanta," se je skušal opravičiti. "Kajpak, vsakdo ima svojo pravico in svobodo. Zakaj ne bi mogel učitelj ljubiti kmečkega dekla?" Videl sem, kako so njegove oči splavale do učitelja Müllerja. "Vendar — saj vidite, za naš narod to ni. Zgledujete se. Saj ne rečem, da mi kmetje ne grešimo — tudi mi gledamo več ali manj mimo tistega kot bi morali — a to je razumljivo. Naš narod tako misli: Gospod naj vzame gospo, mi kmetje pa ostanemo kot je bilo vedno. — Kaj bi pa rekli ljudje, če bi jaz šel za kakšno učiteljico. — Pa sem imel priliko, da bi lahko eno poročil. Vi seveda se temu smejete."

Organist me je dregnil pod mizo: češ, zdaj poslušajte. Oni je prenehal pripovedovati in si našel cigareto. Smeh na obrazu se mu je nekoliko polegel. Ta obraz je bil čudovito pravičen in ženskam je moral ugajati. Oči so mu bile sinje, jasne, skoraj kot pri otrokih. Niti tedaj se niso veliko izpremenile, ko je žena malomarno zamahnila z roko in rekla:

"Se oddahnil se ni, pa bo že pripovedoval."
Obrnila se je proti učitelju kot bi iskala pri njem odobravanja. Mož pa se je samo zasmejal in pokazal dve vrsti belih zdravih zob kot jih imajo komaj ženske.

"Bog pomagaj," je dejal. "Saj nismo prišli na pogrebščino. — Misliš, da ne smem pripovedovati, ker so tu samo gospoda. Tudi kmetje imamo svojo modrost. — Vidiš, naposled je res, da bi skoraj poročil gospodično. Znaniti ni bila kakšna visoka gospodična, a kratko krilo je imela, klobuk in čudovito nežne roke. To je bilo vse med vojno, ker drugič ni bilo mogoče kaj takega. — No, jaz sem ležal v bolnici zaradi strela v levo roko. — Takrat, gospoda, sem se spoznal z njo. Povedala me je s seboj na dom. Sedela sva na divanu, a jaz sem ji položil glavo v naročje in ji poljubljal prste na roki. Tako sva si pripovedovala:

"Rada te imam."
"A zakaj me imaš rada?"
"Zato, ker si tako fest vojak."
"A kadar mine vojska?"
"S seboj me povedaš na svoj dom. Saj si dejal, da si bogat."

"Bogat? — Skoraj grof. — Ves svet je moj, kakoraleč sega nebo."

"Koliko živine imate?"
"Trije pastirji jo pasejo na prostranem pašniku."

"Vedno se mi zdi, da sem že tam gospodinja. Iskrega konjiča imam in jašem. Gili —"
"Gili, gili, prek ravnine, kakor veter."

Tako sva se domenila, da jo povedem s seboj. Seveda, oba sva mislila enako. — Naslednjega dne sem se poslovil. Odpravljali smo se nazaj na fronto. Vendar me je gnalo še enkrat k njej in res sem šel. V njenem naročju je ležal drug vojak, prav tako z obvezano roko.

"Ali jašeta po poljani?" sem vprašal. Planila je pokoncu. Šel sem, ker mi je čas potekel, a oni je še ostal, ker je imel obvezano roko. Ampak, lepa ženska je bila."

Potem se je smejal in pil vino.
Organist se je obrnil k meni in dejal:
"Zdaj pride ona zgodba", nato Zdenkovemu:
"No, Zdenkov, kako pa je bilo tedaj, ko ste se ženili."

Zdenkov je držal kozarec v roki, kot bi se skušal domisliti.

"Ko sem se drugič ženil? — To morate mo-
jo ženo prositi za dovoljenje."
"Ne ne! — Ko ste se prvokrat."

"Prvokrat? — No, tisto pač lahko povem, ker prva žena več ne živi. — To je bilo — kajpak zanimivo. Gospoda, takrat sem bil mlad, sedem in dvajset let mi je bilo. Stiriinajstega leta sem odšel z doma in osemnajstega sem se vrnil. Doma seveda ni bilo vojske in so zato takoj mislili na to, da bi me oženili. Meni pa se ni zdelo. Človek bi rad malo živel, ne pa da takoj vzameš prvo žensko, ki jo srečaš. In doma je bilo toliko mladih žensk, vrnilo pa se nas je malo mladih. — In tako sem dve leti zavlekel. Lepo je igrati se s takimi stvaricami. In ena te ima rajši kot druga. A kako otročja je ženska — poslušajte, da vam povem:

"A kakšna je vojska?" vprašuje ena.
"Sijajna stvar."

"Samo topovi in puške preveč pokajo."
"Tako, tako. Srednja reč. Ušesa si moraš zamašiti."

"Jaz bi umrla od samega strahu. — A tudi nevarno mora biti."

"Nevarno? — Tako, srednja reč. Ležiš v jarku in poslušaj, kako krogle žvižgajo preko tvoje glave."

"Pa če je dež in so jarki polni vode?"
"Tedaj se pomaknemo s sovražniki vred na suho in sklenemo premirje."

"Potemtakem na vojski ni tako hudo kot so govorili."
"Čelo lepo. — Vse lahko počneš, kar se ti zahoče. Samo streljati moraš vedno."

Tako je z ženskami. A kaj naj jim bi pravil, kako je prav za prav v vojski. Take ženske so nekaj, kar krasi domove. — No, naposled so mi pa naši le dopovedali, da se je treba oženiti. Dobro, pa se oženimo. Izbral si nisem nič določnega. Kadar se človek ženi, je le vredno premisliti. Ženska se šele po poroki razvije in se posledje do smrti ne spremeni. A starši ti povedo, da so ti že tudi nevesto izbrali.

"Tako?" se malo začudiš, kajti, ko ti povedo njeno ime, ti je docela tuje, zlasti če je iz druge vasi. Naši pa so našli moji sestri moža in ta ženin je imel sestro, ki naj bi jo poročil jaz. To se pravi ženiti se na menbo. To je najenostavnejše in ni treba hudo barantati za doto. Saj veste, da pri nas kmetih poroka ni kot pri gospodi. A tudi za gospodo sem slišal, da gleda predvsem na denar.

(Dalje prihodnjik.)

Kako rastejo rastline

Kakor vemo, sestoje rastline kakor vse živo iz stanic. Rast je možna samo na ta način, da se stanice pomnožijo ali same povečajo. Mnogih stanic se dogaja z delitvijo. Toda po tej se prostornina rastline ne poveča bog ve kako znatno. Kar vidimo kot rast, je posledica povečanja stanic samih, pri čemer sodlajeta v prvi vrsti seveda voda in druga stanična tvar. A te stvari same ne zadostujejo rasti. Treba je še drugih. Da bomo to bolje pojmovali, se spomnimo na neke druge pojave, ki so v zvezi z rastlinskimi življenjem.

Znano je, da se pri naših sobnih rastlinah stebila in listi obračajo proti svetlobi, oziroma soncu. Ta pojav vidimo pri vseh rastlinah, ki so obsejane enostransko. Imenujemo ga "fototropizem" oziroma "heliotropizem" (obračanje proti luči, oziroma soncu). Če pritrdimo kalcij ovsu vodoravno, se bo njegov vršiček že po kratkem času upognil navzgor in tako bo tudi rastel. Nasprotno rastejo gošenine vedno navzdol. Te gibanje, na katero vpliva zemeljska težnost, imenujemo "geotropizem" (obračanje proti zemlji).

Če opazujemo rastlino, kako se obrača proti svetlobi, vidimo vti-
kakor da dela to "zavestno", da

bi prejela čim več svetlobe. Toda takšne "zavestnosti" ne moremo priznavati niti nižjim živalim, kaj šele rastlinam. Naravoslovec je torej moral iskati druge razlage. In našel jo je v nalikah z rastjo in življenjem živalskih bitij.

V zadnjih letih čujemo mnogo o čudovitih vplivih hormonov in živalsko telo vsebuje v silno majhnih količinah, a so za njegov obstoj vendarle neobhodno potrebne. Tako ni bilo daleč do domneve, da morajo tudi pri rastlinah tako važne življenjske pojave kakor rast voditi in urejati podobne snovi. In v resnici so v novejšem času odkrili snov, ki je za rast rastlin odločilnega pomena. Dobila je ime "avksin", rastna snov, a preiskali so jo posebno holandski učenjaki, kakor oba Went, Kogel, Haagen i. dr.

Odkritje se je pričelo z ugotovitvijo, da se fototropizem pojavi že tedaj, če osvetlimo enostransko samo vršič rastline. Vršič bo torej vevaležen za rast takšnega bitja. In to so tudi dokazali: če odrežemo kalcij — najboljše kalcij ovsu ali koruze — vršič, preneha kal rasti, vsaj za dve, tri ure. Če vršič spet položimo na kalcij, prične v kratkem znova rasti. Rast pa preneha, če damo med vršič in stebelce tuje telo. Ker bo za rast važna snov v vršiču, jo torej izločimo iz njega, in sicer tako, da položimo vr-

šiček v mehko želatino ali agar-agar. Snov preide v želatino in če položimo listič tako preparirane želatine na rastlino z odrežanim vršičem — kaj se bo zgodilo? Rastlina bo začela tudi brez vršiča takoj rasti. Da si svoje domneve o rastni snovi še bolj utrdimo, položimo listič samo enostransko. Opazili bomo, da prične rastlina rasti in se kriviti na nasprotno stran.

Heliotropizem in geotropizem sta torej le posledica dejstva, da je rastne snovi v določenih delih rastline posebno "dosti" in povzroča tu pospešeno podaljšanje stanic.

Ko so tako ugotovili, da obstoji v rastlinah dejansko neki "hormon" rasti, so šli na delo, da ga pridobijo v kemično čisti obliki, oziroma da ugotovijo njegovo naravo. Do tega je bila še dolga pot. Pred vsem so z novimi poskusi dognali, da učinkuje ista snov na rast vseh rastlin. Z vršiči ovsu prepariran košček želatine je učinkoval n. pr. enako tudi na zlatice in trave. Imenovali so ga "fitohormon", rastni hormon. Nadaljnje važno odkritje je bilo to, da ta rastni hormon ne obstoji samo v rastlinah, temveč v veliko bolj koncentrirani obliki tudi v alinah in seči ljudi. V litru seči je bilo za kakšna 2 mg tega hormona. Z veliko težavo in prevečanstvo so ga kemično izločili in prideli v čisti, kri-

stalizirani obliki. Kdor se zanima za kemične formule in označbe, naj izve, da gre za "trikso-karbonsko kislino" s kemično formulo C₁₈H₃₂O₅. Dali so ji tudi ime "avksin". To je zelo stanovitna snov, ki prenese celo milijonletne spremembe rastlin v premoč — našli so jo namreč tudi v premočju.

Kako pride avksin v seč in v živalsko telo sploh, še ni dognano. Na vsak način ne izvira niti iz ogljikovih hidratov niti iz beljakovin v naši hrani, temveč iz maščob (lipoidov). Nekega dne so ga našli v posebno velikih množinah (v resnici gre seveda za kaj majhne množine) v jetrih miši in kokoši. Mogoče tedaj jetra posredujejo nabiranje avksina v seči.

H koncu naj še povemo, da so izolirali tudi iz zločestih oteklin, sarkomov in na raku obolelega tkiva snov, ki učinkuje natančno tako kakor avksin. Rastline z odsekanim vršičkom rastejo n. pr. dalje, če damo na mesto vršička nekaj te snovi. Morda se bo dalo z odkritjem te snovi rešiti še neko drugo, zelo perečo in važno vprašanje moderne znanosti: vprašanje raka in njegovega zatiranja.

(Po razpr. dr. F. Magerja.)

NOVO VOJNO OROŽJE

Angleška vojna mornarica preizkuša brezžično ravnanje razstrelilno ladjo

Londonski listi poročajo, da je angleška admiraliteta preizkušala te dni novo orožje vojne mornarice, ki se je obneslo zelo dobro.

Gre za samo 10-tonsko ladjico, ki je napolnjena z najhujšimi razstrelivi in ki se da z brezžičnimi valovi uravnati v pravo smer. Ladjico spuste z žerjavi z matične ladje v vodo in jo usmerijo proti sovražnemu brodu. Zaman bi skušal ta pobegniti, kajti razstrelilni čoln ima silno močne električne motorje, ki mu dajejo dosti večjo brzino, nego jo imajo vse dosedanje ladje. V primeru, da bi se skušal sovražni brod izogniti v drugo smer, stopi na matični ladj v delo posebna brezžična postaja, ki obrne tudi razstrelilni čoln v to smer. Če bi le zgrešil svoj cilj, tedaj ga lahko z brezžičnimi valovi potegnejo nazaj.

Poskusi so pokazali, da je razstrelilni čoln, ki figurira med novimi gradnjami v kategoriji "ostalih malih ladij", eno najučinkovitejših pomorskih orožij. Izumil ga je ravnatelj gradbenega oddelka angleške vojne mornarice, sir W. John, in pod njegovim nadzorstvom bodo še v teku tega leta zgradili celo vrsto takšnih čolnov.

NOV USPEH TELEVIZIJE

Kako je televizija v zadnjih letih napredovala, nam kaže najbolje poskus v Londonu, da bi s tem modernim pripomočkom pozdravili neko zborovanje.

Delničarji družbe Baird Television Limited so se zbrali v Film Housu, dočim je predsednik družbe Harry Green otvoril zborovanje iz Kristalne palače. Med pozdravnim nagovorom ga niso v Film Housu samo slišali, temveč tudi videli.

Prenos se je izvršil z ultrakratkimi valovi iz študija družbe, ki je v južnem stolpu Kristalne palače. Valovi za prenos slike so merili 6 m, za prenos zvoka pa 6,25. Sprejem s takšnimi valovi ne pozna nobenih motenj, ker se ultrakratki žarki širijo premočrtno kakor svetlobni žarki in je mogoč sprejem samo v obsegu istih razdalj. V tem primeru je bil to obseg londonskega mesta. Ultrakratki žarki se v visokem ozračju tudi ne reflektirajo kakor drugi brezžični valovi.

SLOVENSKA NARODNA PODPORNKA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za korist, ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopisi in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

David C. Coyle, inženir v vladni službi, katerega je dr. Wirt zaznamoval za "rdečega zarotnika."

KNJIGE S. N. P. J.

Pri Prosveti oziroma Književni Matici SNPJ imamo na rokah še nekaj dobrih knjig in če katere želite naročiti, sedaj je čas za to.

Ameriški Slovenci, stane.....	\$5.00
Slovenske Angleške Slovance.....	2.00
Zajednici.....	1.75
Zakon Biogenesije.....	1.50
Pater Malaventura v kabaretu.....	1.50
Jimmie Higgins.....	1.00
Hrbtenica, igra.....	.25
Med brati, igra.....	.10

Denar in naročilo pošljite na naslov: PROSVETA

2657 S. Lawndale Avenue,

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Pe sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine ali ena družina. Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane \$6.00 za eno leto. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se šteje k naročnin. Torej sedaj ni vraoka, reči, da je list Prosveta S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo jo v vaši hiši, ki bi bil rad čital list vsak dan. Cena lista Prosveta je:

Za Zdrž. države in Kanado \$6.00	Za Cileto in Chicago je.....
1 tednik in.....	1 tednik in.....
2 tednika in.....	2 tednika in.....
3 tednike in.....	3 tednike in.....
4 tednike in.....	4 tednike in.....
5 tednikov in.....	5 tednikov in.....
	Za Evropo je.....\$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vrsto denarja in Order v planu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list, mora tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročil na Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati vrsto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvu listu za to vrsto naročnika.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vrsto \$.....

1) Ime.....Čl. društva.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga priplaite k moji naročnini od sledečih družin:

2).....Čl. društva.....

3).....Čl. društva.....

4).....Čl. društva.....

5).....Čl. društva.....

Mesto.....Država.....

Nov naročnik.....Star naročnik.....

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrva slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLAN S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene umerne, unijako delo prve vrste

Plaite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER

2657-59 So. Lawndale Avenue

Telefon Rockwell 1944

Chicago, Ill.

Tu se dolo ne šolje tudi vse ustrezne posle